

РОЗДІЛ 3 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147.091.313:[688.721.2-037:746.4

Видра Олександр

ORCID 0000-0001-9281-915X
Scopus Author ID 57219145781

Кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки, психології і методики технологічної освіти
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
(м. Чернігів, Україна) E-mail: vidrik7@gmail.com

Заїка Галина

Студентка ННІ професійної освіти та технологій,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: galinka8848@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ ПРОЄКТУ «АВТОРСЬКА ТЕКСТИЛЬНА ЛЯЛЬКА»

Основне спрямування статті й **мета** роботи – опублікувати результати організації виконання проєкту «Авторська текстильна лялька», що виконувався в рамках підготовки кваліфікаційної роботи бакалавра. Висвітлити матеріали аналізу технології виготовлення ляльки з текстильних матеріалів як виду традиційного декоративно-прикладного мистецтва. Оприлюднити пояснювальну записку до проєкту «Авторська текстильна лялька». Повідомити про результати виготовлення об'єкту проєкту. Представити методичні аспекти використання результатів виконання проєктної роботи учнями основної школи на уроках трудового навчання. Проблематика статті побудована на твердженні, що теорія та практика виготовлення ляльки з текстильних матеріалів представлена в широкому спектрі у позашкільній освіті й частіше в класичному варіанті, при цьому потенціал шкільної освіти може бути ефективно використаний для ознайомлення учнів з технологією виготовлення авторської текстильної ляльки саме на уроках трудового навчання з використанням сучасного інструментарію.

Методологія побудована на використанні класичних методів і за допомогою технології проєктного навчання, яка сприяє комплексному розвитку учнів, поєднуючи наукові та технологічні знання з творчістю, мистецтвом, культурними традиціями.

Новизна роботи: полягає в тому, що виготовлений виріб – «Авторська текстильна лялька» – може стати корисним об'єктом проєктно-технологічної діяльності для учнів 9 класу на уроках трудового навчання; детально розроблений увесь процес виготовлення виробу: від обґрунтування теми до підведення підсумків. Результати дипломного проєкту можуть бути використані вчителями трудового навчання та технологій, а також учнями загальноосвітніх закладів.

Висновки. Проведене дослідження і розробка документації дали розуміння того, що самостійне виготовлення авторської текстильної ляльки є вдалим з точки зору собівартості й маркетингу, надає чудову базу для творчого розвитку, можливість використати уяву і фантазію та отримати фантастичні вироби для прикраси оселі або одягу.

Даний проєкт може бути застосований не тільки окремо, а й у поєднанні з іншими, або як підготовча основа для наступного більш масштабного проєкту, наприклад, виготовлення корсету, або інших естетичних елементів одягу, чи міждисциплінарно пов'язаний з проєктною діяльністю учнів на уроках з історії України тощо.

Ключові слова: лялька, текстиль, декоративно-ужиткове мистецтво.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. Вибір теми проєкту ґрунтується на тому, що авторська текстильна лялька – це не лише ручна робота, але й вираз мистецької ідеї, яка втілюється у виборі матеріалів, техніці виконання, формі та стилістиці, а сучасні фабричні дитячі іграшки здебільшого з пластику, який має різкий і не приємний запах і зрозуміло що й шкідливий вплив на організм людини. Текстильні ж іграшки виготовляються з якісних та натуральних матеріалів, що не шкодять здоров'ю та приємніші на дотик. Також їх можна виготовити самотужки.

Проблематика випливає з того, що теорія та практика виготовлення ляльки з текстилю представлена в широкому спектрі у позашкільній освіті й частіше в класичному варіанті, при цьому потенціал шкільної освіти може бути ефективно використаний для ознайомлення учнів з технологією виготовлення текстильної ляльки саме на уроках трудового навчання.

Аналіз основних досліджень і публікацій з проблематики статті. Перші зразки лялькової творчості первісна людина виготовляла з різних матеріалів – дерева, камін, глина, кістки тварин тощо. Так, наприклад, у гробницях єгипетських фараонів і досі знаходять фігурки людей із кісток, глини та інших матеріалів, що свідчить про неабияку сакральну знаковість мініатюрного образу людини навіть у загробному житті. Або на території України найдавніші прототипи іграшок виявлені на пізньопалеолітичній стоянці в селі Мезин – виготовлені з мамонтового бивня фігурки пташок і вовка (собаки), що мали тотемне значення» [2, 54]

Історія авторської ляльки налічує кілька вікових етапів. Перша художня лялька в єдиному екземплярі була створена у Франції у 1881 році відомим художником Едгаром Дега. Ця воскова статуетка, зодягнута у справжню сукню, називалася «Маленька танцівниця» («Petite Danseuse») і була показана на виставці імпресіоністів у Парижі [2, 114].

Сучасна авторська лялька відрізняється тим, що вона є цілісним образом, продуманим до найдрібніших деталей. Кожна колекційна лялька має маркування з іменем автора або назвою фірми-виробника, лімітацією (загального тиражу) і порядковим номером екземпляра [2, 116].

У створенні текстильних ляльок використовуються різноманітні техніки: вишивка, в'язання, шиття, валяння тощо. Кожен майстер може поєднувати ці техніки або віддавати перевагу якійсь конкретній, створюючи унікальні образи. Важливою є роль майстра у створенні кожної ляльки. Кожен майстер має свій власний стиль, свою унікальну техніку роботи та свій особистий погляд на мистецтво. Це робить авторську текстильну ляльку ще більш цікавою та цінною, оскільки вона стає виразом самої особистості майстра. На сьогоднішній день існує велика кількість різновидів ляльок з текстильних матеріалів. Наприклад, Богдана Токарева визначає 33 різновиди авторських текстильних ляльок за різними за вісьмома критеріями [4].

Метою статті є висвітлення результатів організації виконання проєкту з виготовлення авторської текстильної ляльки, здійсненого в рамках виконання кваліфікаційної роботи бакалавра.

Висвітлення процедури експериментального дослідження із зазначенням методів дослідження. Робота складалася з декількох етапів: 1. Аналізу технології виготовлення текстильної ляльки як виду традиційного декоративно-прикладного мистецтва. 2. Розробки пояснювальної записки до проєкту. 3. Виготовлення текстильної ляльки. 4. Представлення методичних аспектів використання результатів роботи на уроках трудового навчання.

На першому етапі були розглянуті та проаналізовані: текстильна лялька *Тільда* (авторка Тоні Фіннангер), *сніжинки*, також відомі як Снігові дівчатка Тетяни Конне, лялька *Горджус* Сьюзен Вулкотт, *тряпінси (корейські Барбі)*, *гарбузогавки* – творіння Олени Гокан [3], [6, с. 188-189].

За приклад була взята робота Марини Радченко та виріб невідомої майстрині, які зображені відповідно на рисунку 1 і 2.

Рис. 1. Робота Марини Радченко

Рис. 2. Робота невідомого автора

Відповідно до цього у процесі розробки пояснювальної записки були створені робочі цілі та завдання:

Мета: вдосконалити уміння і навички виготовлення виробів із текстильних матеріалів машинним способом та виготовити авторську ляльку.

Завдання реалізації проєктної діяльності:

1. За допомогою спостереження, опитування з'ясувати, які конструктивні й декоративні особливості та технологічні вимоги необхідно врахувати під час створення текстильної ляльки.
2. Користуючись різноманітними інформаційними джерелами (журналами, книгами, мережею Інтернет), підготувати історико-технологічну довідку про об'єкт проєктування.
3. Підібрати декілька моделей-аналогів скриньок і проаналізувати їх за визначеними показниками якості. Розробити ескіз виробу.
4. Розробити конструкторсько-технологічну документацію для виготовлення виробу, підібрати конструкційні матеріали, інструменти й обладнання, необхідні для роботи.
5. Визначити технологічну послідовність і виготовити проєктований виріб, в процесі чого поглибити знання й удосконалити на практиці вміння та навички роботи з текстилем та швейною машинкою.
6. Здійснити економічні розрахунки собівартості виготовленого виробу, а також дати йому екологічну оцінку.
7. Розробити рекламу виготовленому виробу й підбити підсумки роботи над творчим проєктом.

Рис. 3. Ескіз виробу

На конструкторському етапі було здійснено ескізне проєктування (рис. 3), визначений опис об'єкта проєктування: авторська текстильна лялька виконана в технології виготовлення виробів із текстильних матеріалів машинним та ручним способом. Основні кольори виробу: білий, бежевий, рожевий та персиковий. Основа тіла ляльки – проволока, вата, нитки. Матеріал для наповнення тіла ляльки – холлофайбер, вата. Тканина для тіла ляльки – трикотаж. Тканина для спідниці – бавовна, мереживо, атлас, фатин, прошва. Тканина для блузи – бавовна, прошва, сіточка еластична. Тканина для корсету – шовк. Тканина для панчіх – сіточка еластична. Приблизні розміри виробу: висота – 20-25 см, діаметр (пишність сукні) – 10-15 см.

Визначені необхідні інструменти та матеріали: швейна машинка, кравецькі ножиці, набір голок, нитки, лінійка, аркуші А4, холлофайбер, проволока, стрічка атласна, штучне волосся, тканина бавовняна різного кольору і візерунків, тканина шовкова, тканина сіточка, клей, дублерин клейовий, фатин.

Здійснене **економічне обґрунтування проєкту**, визначена ціна нашого виробу 3030 гривень.

Також визначено **екологічне обґрунтування проєкту**: більшість матеріалів використані повторно, що є важливим аспектом виготовлення виробу. Це допомагає зменшити споживання природних ресурсів та забруднення навколишнього середовища.

Зміст технологічного етапу виготовлення текстильної ляльки складався з виготовлення шаблонів, дублювання дублерином тканини, розкладки деталей на тканині з відстанню 0,5-1 см, обстрочки та вирізання деталей, вирізання та прасування деталей тіла ляльки. Виготовлення основи тіла з проволоки і вати, набивання деталей холлофайбером, пришивання рук та ніг, нанесення декоративних стібків. Виготовлення голови ляльки, нанесення малюнку очей, рота, носа, брів та щічок, а також розмальовка тіла ляльки, з'єднання голови з тулубом потайними стібками та пришивання волосся до голови.

Рис. 4-7. Фото готового виробу

Виготовлення блузки містило в собі підготовку та обробку необхідної тканини з урахування припусків, зшивання пілочки та спинки з плечовою частиною, вирізання пройми, оздоблення вирізу пілочки оборками з фатину. Розкройки деталей рукава, збирання в оборку, шивання в пройму та зшивання блузки по бокових швах. Виготовлення спідниці складалося з пришиття оборок до основи спідниці, пришиття оборок 2 та 3 шару спідниці та припрасування, шиття всіх 3 шарів спідниці по задньому шву,

пришиття 4 та 5 шарів спідниці, обрізання зайвого фатину та випрасування, пришиття поясу спідниці. Виготовлення панчох: прикріплення шаблонів до тканини булавками, обстрічування за шаблоном, вирізання на відстані 3-4 мм від шва, повторення попередніх операцій з другою панчохою, вивертання панчох. Виготовлення корсету: розробка лекал (вимірювання обхвату грудей, талії, стегон та бажаної довжини по спинці), дублювання тканини, розкрій та зшивання по виточкам, зшивання по лінії грудей та спинці, прокладання шва для кісточок, вставлення кісточок, обробка лінії низу стрічкою та виготовлення петельок для шнурички.

На заключному етапі було проведено міні-маркетингове дослідження попиту в якому дійшли до висновку, що власний виріб має перевагу над виробом з магазину за показником собівартості. Також розроблено рекламу виробу – рекламний слоган: «Здійсни свою дитячу мрію» та рекламний логотип (рис. 8).

Рис. 8. Логотип

Висновки з дослідження і перспективи подальших наукових розвідок. Самооцінка проєкту і висновки: проєкт був цікавим і корисним, допоміг опанувати нові знання та вдосконалити навички роботи з текстильними матеріалами. Виготовлена лялька відповідає вимогам, має приємний вигляд і підходить для будь-якого інтер'єру. Переваги проєкту: має раціональні розміри та приємні кольори, низьку собівартість, екологічно чисті матеріали, техніка виготовлення виробів із текстильних матеріалів машинним способом доступна учням будь-якого віку, має навчальний, виховний та розвивальний потенціал і надає широкі можливості для творчості. Недоліки проєкту: потребує підставки.

Проєкт «Авторська текстильна лялька» можна адаптувати для викладання в різних класах основної школи. Він відповідає зоні найближчого розвитку учнів основної школи, вік яких припадає на підлітковий, зокрема їх особливостям розвитку абстрактно-логічного мислення, уяви [1, 10, 37]. Для 5-го класу доцільно буде створювати ляльку-мотанку [5]. Для 6-го класу можна запропонувати виготовити текстильну ляльку-кота в стилі Тільда [5]. Для 8-го класу можна розглянути авторську текстильну ляльку в стилі Сніжки, як інтер'єрну прикрасу з більш складними технологічними операціями.

References

1. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 112 с. Vydra, O. H. (2017). *Vikova ta pedahohichna psykhohihiya: navch. posib. [Age and pedagogical psychology: teaching. manual]*. Kyiv, Ukraine: Tsentri uchbovoyi literatury. 112. [in Ukrainian].
2. Найден О. С. Українська народна іграшка: Історія. Семантика. Образна своєрідність. Функціональні особливості: Історико-етнографічний посібник. Київ: АртЕк, 1999. 256 с. Nayden, O. S. (1999). *Ukrayins'ka narodna ihrashka: Istoriya. Semantyka. Obrazna svoyeridnist'. Funktsional'ni osoblyvosti: Istoryko-etnografichnyy prosibnyk. [Ukrainian folk toy: History. Semantics. Figurative originality. Functional features: Historical and ethnographic application.]*. Kyiv, Ukraine: ArtEk. 256. [in Ukrainian].
3. Тихонюк Н. Різновиди текстильної іграшки. *Студентський науковий вісник*. Випуск № 38. 2016. С. 119. Tykhonyuk, N. (2016). *Riznovydy tekstyl'noyi ihrashky [Varieties of textile toys]*. *Students'kyi naukovyy visnyk – Student Scientific Bulletin*. 38. 119. [in Ukrainian].
4. Токарева Б. Г. Конструктивні і технологічні аспекти виготовлення авторської текстильної ляльки. *Наукові розробки молоді на сучасному етапі: тези доповідей XVII Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених та студентів (26-27 квітня 2018 р., Київ)*. Київ: КНУТД, 2018. Т.1: Сучасні матеріали і технології виробництва виробів широкого вжитку та спеціального призначення. С. 147–148. Tokaryeva, B. H. (2018). *Konstruktyvni i tekhnolohichni aspekty vyhotovlennya avtors'koyi tekstyl'noyi lyal'ky [Constructive and technological aspects of making an author's textile doll]*. *Naukovi rozrobky molodi na suchasnomu etapi: tezy dopovidey XVII Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi molodykh vchennykh ta studentiv (26-27 kvitnya 2018 r., Kyiv) – Scientific developments of young people at the present stage: abstracts of the XVII All-Ukrainian Scientific Conference of Young Scientists and Students (26-27 April 2018, Kyiv)*. Kyiv, Ukraine: KNUTD. T.1: Suchasni materialy i tekhnolohiyi vyrobnytstva vyrobiv shyrokokoho vzhytku ta spetsial'noho pryznachennya. 147–148. [in Ukrainian].
5. Трудове навчання (обслуговуючі види праці). Підручник для 8 класу загально-освітніх навчальних закладів / А. І. Терещук, О. Ю. Медвідь, Ю. М. Приходько. Київ: ЛТД, 2016. 284 с. Trudove navchannya (obsluhovuyuchi vydy pratsi). *Pidruchnyk dlya 8 klasu zahal'no-osvitnikh navchal'nykh zakladiv (2016)*. [Labor training (service types of work). Textbook for the 8th grade of general educational institutions] / A. I. Tereshchuk, O. Yu. Medvid', Yu. M. Prykhod'ko. Kyiv, Ukraine: LTD. 284. [in Ukrainian].

6. Трудове навчання. Програма для 5-9-х класів ЗНЗ. URL: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/56126/> (дата звернення 20.04.2024)
Trudove navchannya. Prohrama dlya 5-9-kh klasiv ZNZ [Labor training. The program for 5-9th grades of comprehensive educational institution]. Retrieved from: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/56126/> [in Ukrainian].

Vydra O.

ORCID 0000-0001-9281-915X
Scopus Author ID 57219145781

PhD in Psychological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Pedagogy,
Psychology and Methodology of Technological Education,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: vidrik7@gmail.com

Zaika H.

Student of the ESI of Professional Education and Technology,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: galinka8848@gmail.com

ORGANIZATION OF PROJECT IMPLEMENTATION «AUTHOR'S TEXTILE DOLL»

The main direction of the article and the purpose of the work is to publish the results of the organization of project implementation «Author's textile doll», which was carried out as part of the preparation of the bachelor's qualification thesis. To highlight the materials of the analysis of the technology of making a doll from textile materials as a type of traditional decorative and applied art. Publish an explanatory note to the «Author's textile doll» project. Report on the results of the production of the project object. To present methodological aspects of using the results of project work by primary school students in labor training lessons.

The problem of the article is built on the statement that the theory and practice of making a doll from textile materials is presented in a wide range in extracurricular education and more often in a classical version, while the potential of school education can be effectively used to familiarize students with the technology of making an author's textile doll precisely in labor lessons training using modern tools.

The methodology is based on the use of classical methods and the use of project-based learning technology, which contributes to the comprehensive development of students, combining scientific and technological knowledge with creativity, art, and cultural traditions.

The novelty of the work is that the manufactured product – «Author's textile doll» – can become a useful object of project-technological activity for students of the 9th grade in labor training lessons; the entire process of manufacturing the product is developed in detail: from substantiation of the topic to summing up the results. The results of the diploma project can be used by teachers of labor training and technology, as well as students of general education institutions

Conclusions. *The conducted research and development of documentation gave an understanding that the independent production of an author's textile doll is successful from the point of view of cost and marketing, provides an excellent base for creative development, the opportunity to use imagination and fantasy and get fantastic products for home decoration or clothing.*

This project can be used not only separately, but also in combination with others, or as a preparatory basis for the next larger project, for example, making a corset, or other aesthetic elements of clothing, or interdisciplinary related to the project activities of students in history lessons of Ukraine, etc.

Key words: *doll, textile, decorative and applied art.*

Стаття надійшла до редакції 22.03.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **О. М. Горубара**